

Återinventering av asp i Upplands Väsby Kommun 2018

Sportfiskarna

Tel: 08-410 80 625, fax: 08-795 96 73
E-post: micael.soderman@sportfiskarna.se
Postadress: Svartviksslingan 28, 167 39 Bromma
Hemsida: www.sportfiskarna.se

© Sportfiskarna 2018

Omslag: Foto: Victor Söderberg. Aspen är en stor fisk. Denna individ fotograferades och märktes i Uppsala län.

Innehållsförteckning

BAKGRUND	6
MATERIAL OCH METODER	7
Okulär inventering	8
Elfiske	8
RESULTAT	9
Okulär inventering	9
Elfiske	10
DISKUSSION	11
REFERENSER	13
BILAGA 1. OKULÄRT INVENTERADE STRÄCKOR.	15

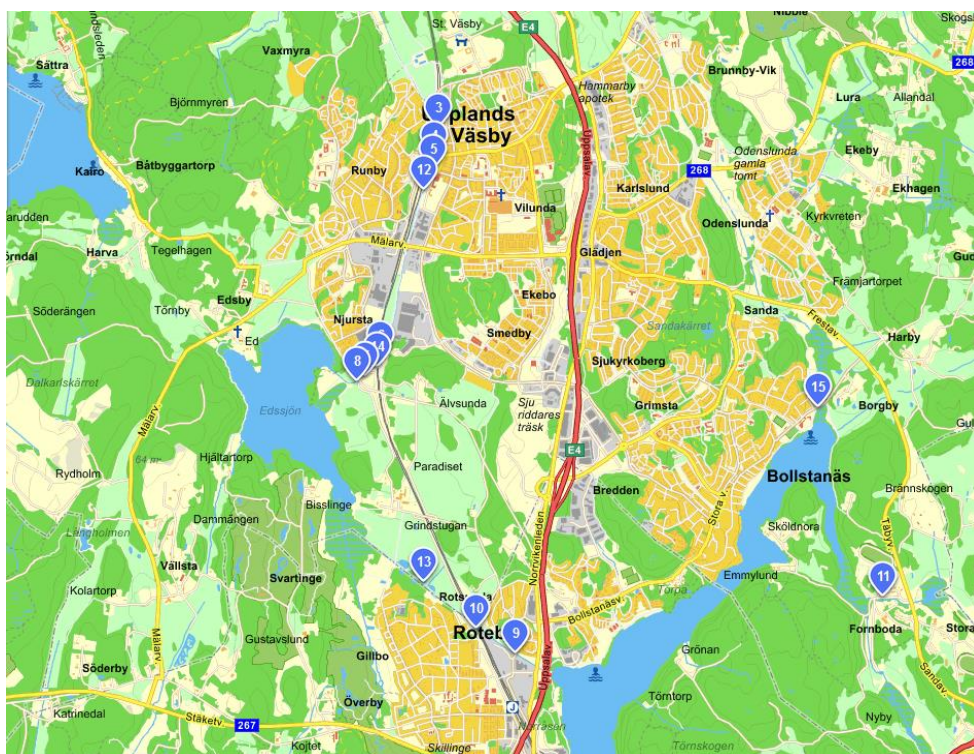
Bakgrund

Aspen är sedan länge känd från flera av Upplands Väsby vattendrag. En av landets mest kända leklokaler ligger vid Staffans väg i Rotebro, Edsån. Lokalen ligger precis utanför kommungränsen men stora delar av vattendraget samt sjön Norrviken där de antas leva ligger inom kommunen. Därav behandlas lokalen i denna rapport. Aspen har tidigare inventerats i vattendragen år 2000, 2009 och 2010 (Dörner & Kjell 2000. Norling 2009. Lindberg 2010). Resultaten från dessa inventeringar tyder på en nedgång i bestånden sedan sekelskiftet. För att få en tydligare bild av trenden genomförde Sportfiskarna på uppdrag av Upplands Väsby kommun en återinventering under våren 2018.

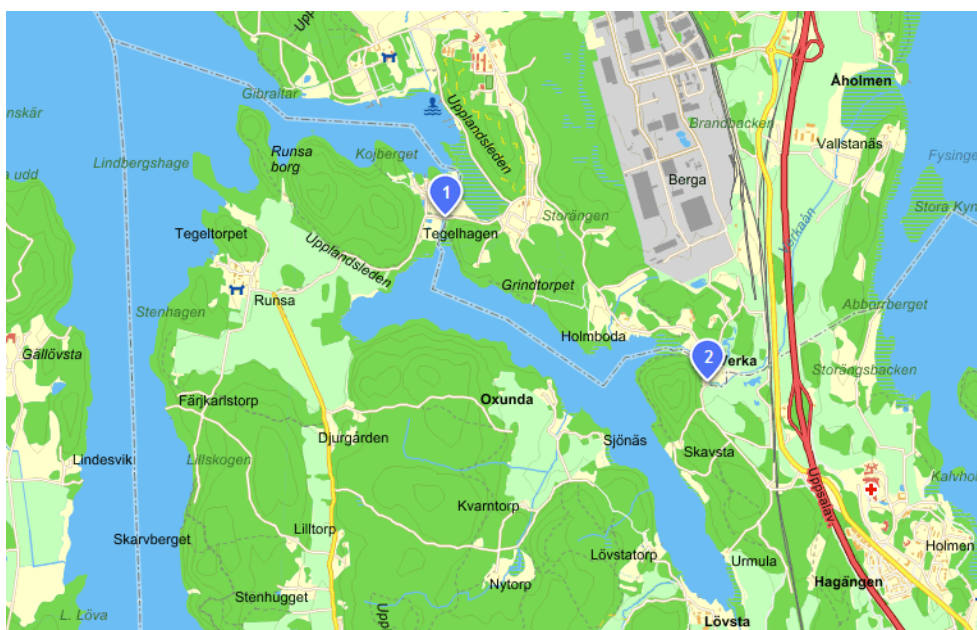
Material och metoder

Aspen leker under våren i strömmande vattendrag. Leken sker i regel när vattentemperaturen nått ca 6 grader. Detta infaller oftast under andra halvan av april.

Inventeringsområdets största lekbestånd finns vid Rotsunda i Edsån. På denna plats brukar lek också observeras först under året. Inventeringen påbörjades därför när de första individerna observerades på denna lokal. Sportfiskarna hade också löpande kontakt med Upplandsstiftelsen som arbetar med asp i vattendragen runt Uppsala. De lokaler som inventerades var de där arten tidigare observerats. Utöver dessa så inventerades också flertalet lokaler i vattendragen där lämplig strömhastighet och substrat fanns. Dessa pekades ut av John Kärki, Sportfiskarna, som besökt alla vattendrag i kommunen i samband med framtagandet av en fiskevårdsplan. Inventerade lokaler finns markerade i Figur (1 & 2).

Figur 1. Inventerade lokaler i Edsån, Hagbyån, Frästabäcken och Väsbyån. Karta hämtad från eniro.se.

Figur 2. Inventerade lokaler i Oxundaån och Verkaån. Karta hämtad från eniro.se.

Okulär inventering

Under inventeringen användes en mycket stark pannlampa, ca 2 500 lumen. Lokalerna inventerades från nedkant och vidare uppströms. Om asp observerades inventerades sträckan åter efter ca 10 minuter. Detta för att med större säkerhet klargöra antalet fiskar. Att inventera fisk med lampa på natten är en effektiv metod för att se vad som finns. Om besöken återupprepas brukar en god bild av beståndet ges. Metoden följer dock ingen nationell standard och olika personer kan så klart vara olika bra på att se och uppfatta vad de ser. En viss inbyggd felmarginal finns således alltid i all okulär inventering. Oavsett om det handlar om fiskar eller andra organismer. Förutsättningarna under våren 2018 var dock bra för att observera lekande fiskar. Sportfiskarna bedömer därmed att resultaten är fullt jämförbara med tidigare inventeringar.

Elfiske

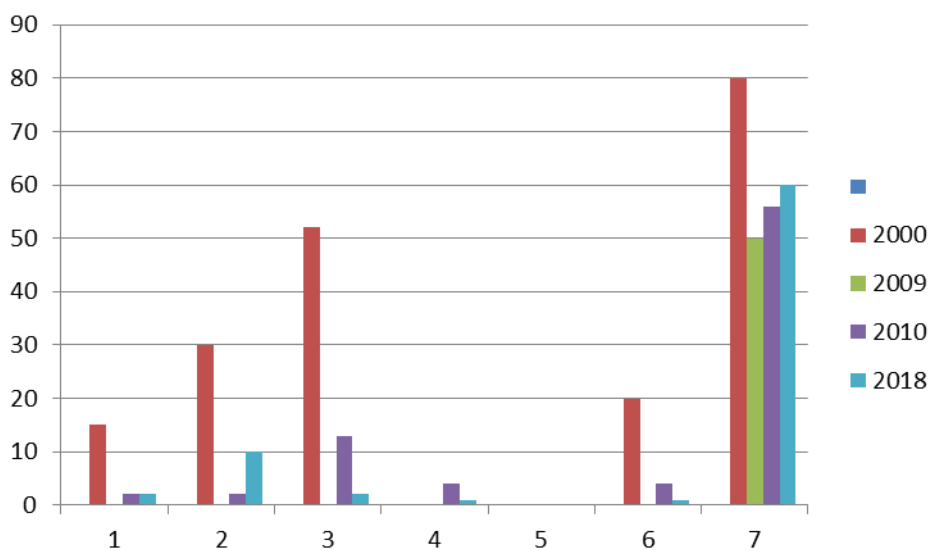
För att undersöka om det fanns aspar i närheten av lekplatserna genomfördes ett översiktligt elfiske i åarna den 24 och 25 april. Elfiske skedde inte vid Rotsunda eftersom det var känt att det fanns rikligt med asp på lokalen och elfiske inte skulle medföra någon ytterligare kunskap utan snarare bara ett störningsmoment.

Resultat

Okulär inventering

Totalt besöktes 15 lokaler vid åtta tillfällen. Flera av lokalerna ligger dock nära varandra och behandlas tillsammans. Rotsunda, Edsån besöktes nio gånger. Asp observerades på sex av lokalerna. Ingen lokal hade fler observationer än tidigare års inventeringar. De vattendrag där asp observerades var Edsån, Väsbyån, Verkaån och Oxundaån. I Hagbyån observerades ingen asp. Dock var vattnet gråaktigt grumligt i detta vattendrag under hela inventeringsperioden varpå resultatet därför måste ses som osäkert. I övriga vattendrag ansågs synbarheten vara god. Undantag dock för meadersystemet i Edsån där det var svårt att se något på grund av det relativt stora djupet.

Den 18 april inkom rapport om att de första asparna anlät vid Rotsunda, Rotebro. Vid tillfället observerades ca 20 individer. Kvällen före observerades ingen asp. Den 19 april genomfördes en första inventering på lokalen och då observerades 60 individer (Figur 3 & Tabell 1). Den 20 april inventerades samtliga lokaler i alla år. Vid tillfället observerades två individer vid Väsby damm, en vid vägbron uppströms Väsby damm, en vid Banvaktarstugan i Älvsunda och antalet vid Rotsunda var oförändrat. Den 22 april observerades 10 aspar i Verkaån och antalet individer hade sjunkit till 40 st vid Rotebro. Annars var det ingen större skillnad. Därefter blev antalet färre på samtliga lokaler bortsett från de två individer som dök upp och sågs leka i Oxundaån den 24 april. Den 28 april avslutades inventeringen. Det fanns fortfarande sju utlekta och tillsynes slitna aspar kvar vid Rotsunda. Annars saknades observationer på samtliga lokaler.

Figur 3. Lokal 1, Oxundaån. Lokal 2, Verkaån. Lokal 3, Väsbyån, Dammen. Lokal 4, Väsbyån bron uppströms dammen. Lokal 5, Väsbyån uppströms kulverten. Lokal 6, Väsbyån Banvaktarstugan. Lokal 7, Edsån Rotsunda. Staplarna visar det högsta antalet observationer under en natt på de olika

lokalerna under de olika åren. Inventeringen 2009 presenterar inte jämförbara resultat bortsett för lokal 7, Rotsunda. 80 individer kan därmed innebära att det i själva verket leker fler individer på lokalen under perioden. Dock är leken koncentrerad till en kort tid och de individer som gått att känna igen genom exempelvis skador har funnits på plats under flera dagar. Sannolikt skiljer sig därmed antalet mellan högsta antal observerade individer och lekbeståndets storlek inte med så många procent.

Tabell 1. Aspobservationer gjorda under inventeringen.

Datum/Plats	Oxundaån	Verkaån	Väsbyån Dammen	Väsbyån Bro uppstr dammen	Väsbyån Banvaktarstugan	Edsån Rotsunda
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
19-april						60
20-april			2	1	1	60
21-april			1			60
22-april		10	1			40
23-april		3				25
24-april	2	2				10
25-april	1					7
26-april	1					7
28-april						7

Elfiske

Under elfisket fångades en asp i Verkaån. Övriga fiskar som fångades redovisas i rapporten som behandlar fiskförekomst i några av Upplands Väsby vattendrag under 2018.

Diskussion

Inventeringen visar att aspbeståndet i kommunens vattendrag är svagt och sannolikt kraftigt hotat. Den leklokal som möjligen kan ses som stabil och som är relativt stor är den i Edsån vid Rotsunda. Där lekte minst 60 individer under våren. Den vedertagna hypotesen runt dessa fiskar är att de lever i Norrviken och backar för lek. Att det finns asp i Norrviken är känt men det är inte bevisat att majoriteten av fiskarna lever sitt vuxna liv där. Sett till hur långt aspen simmar för att leka i exempelvis Sävjaån är det inte osannolikt att de simmar från Mälaren till Rotsunda för att leka. Var fiskarna lever som adulta känns avgörande för att mer tydligt veta vad som ska göras för att stärka beståndet eller bestånden. Om majoriteten av alla fiskar härstammar från Mälaren innebär det att de simmar förbi övriga leklokaler för att leka högst upp i systemet. Frågan är då varför? Varför stannar inte fler individer på de gamla leklokalerna i Väsbyån? Om fiskarna vid Rotsunda lever i Norrviken och fiskarna i övriga vattendrag stiger från Mälaren är frågan varför detta lekbestånd minskat så kraftigt sedan inventeringen 2000? Inte minst i jämförelse med lekbestånden runt Uppsala som tycks ha ökat i antal efter vårfredningen av asp som infördes 2001. Stora delar av Väsbyån är dock kraftigt påverkad och på många lokaler är skuggningen dålig och påväxtalgerna växer tätt. Detta kan möjligen påverka asparnas val av leklokal.

En annan hypotes som kan vara en del av eller möjligen utgöra stora delar av anledningen till det svaga beståndet är ett för hårt fisketryck i Mälaren. I vattnen utanför Upplands Väsby och vidare mot Sigtuna sker enligt rykten tidvis ett omfattande nättjuvfiske efter gös. Dessa nät kan så klart också fiska asp. Bland annat sker något som man kan tolka som ett organiserat nättjuvfiske i inloppet till Garnsviken som tycks vara en viktig uppväxtlokal för asp. Aspen är minst 7 år när den blir könsmogen och en fisk på 80 cm är över 20 år gammal (Hav 2016:27). Detta visar tydligt att en förhöjd dödlighet av fiske kan få en stor negativ påverkan på beståndet. Det visar också att det tar ganska lång tid innan en ökning av lekbeståndet blir synligt på lekplatserna.

En slutsats av detta är att en bättre och mer samordnad fisketillsyn i Mälaren sannolikt är mycket viktig för att stärka aspbeståndet.

Åtgärdsförslag i vattendragen finns till stora delar beskrivna i den fiskevårdsplan som på uppdrag av kommunen tagits fram av Sportfiskarna. Till viss del omöjliggörs en del av åtgärderna i dagsläget av en giftproblematik som sträcker sig från Väsby centrum och nedströms till Mälaren. Då det inte är möjligt att tillföra material eller luckra upp botten för att få ett sedimentfriare bottesubstrat kan det kanske gå att öka överlevnaden hos deponerad rom genom att strax före lektid lägga ut små risvasar nedströms leklokalerna

som rommen kan fästa på. Dessa tas med fördel sedan upp igen senare på säsongen.

En fortsatt studie bör innefatta märkning av asp på de olika lekbestånden i kommunen. Detta skulle kunna reda ut var de adulta asparna lever och hur de rör sig.

Det har av tidigare inventerare påpekats att en möjlig anledning till att antalet lekfiskar har minskat vid dammen i Upplands Väsby kan vara att det monterats upp strålkastare på platsen. Det är inte omöjligt att detta kan påverka. Det bör utredas om dessa kan riktas så de inte lyser direkt på vattnet eller om någon lampa till och med kan släckas under april månad.

Referenser

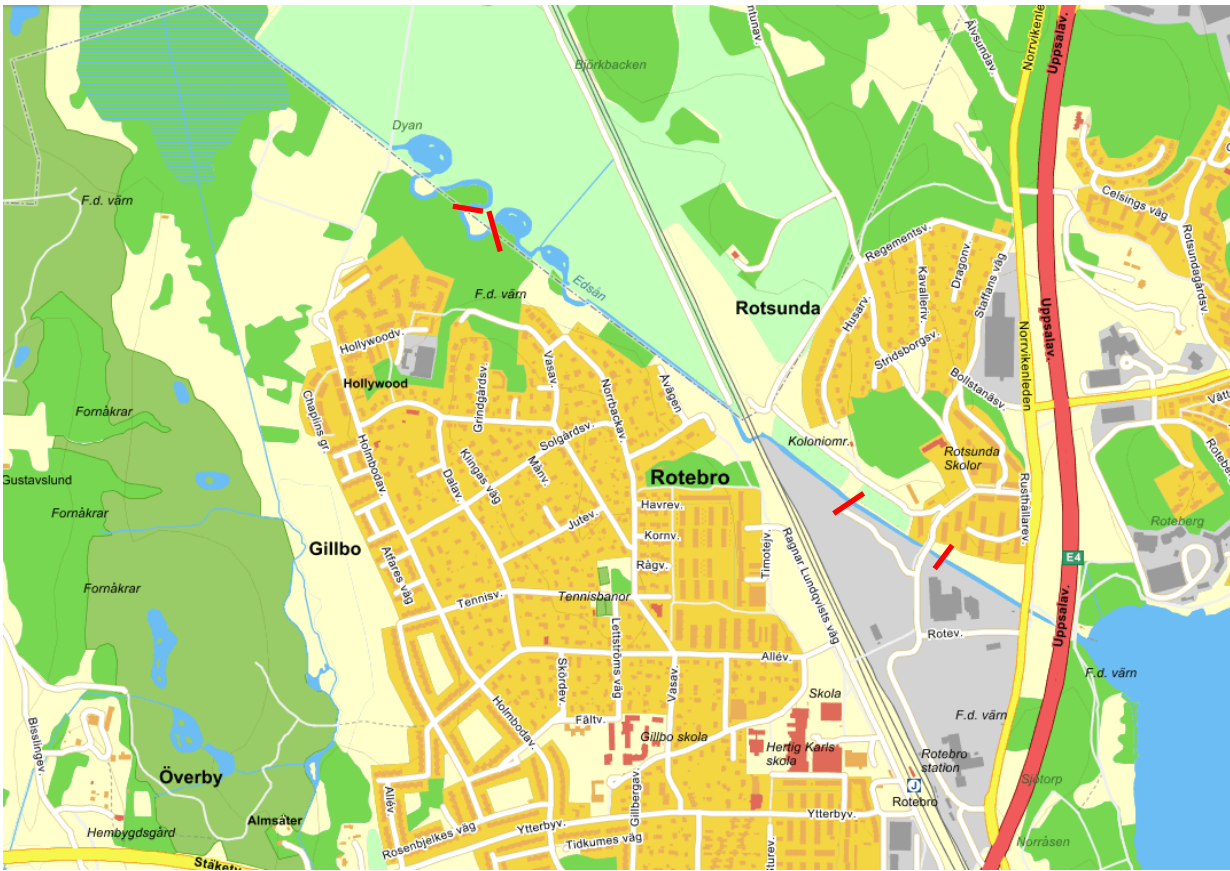
Dörner, G., Kjell, G. Asparna leker i Oxundaåns vattensystem! Ett examensarbete i Naturvård 5 p Våren 2000. Stockholms Universitet.

Hav- och Vattenmyndigheten 2016:27. Åtgärdsprogrammet för asp *Aspius aspius*.

Lindberg, P. Aquaresurs. Asp Observationer i Oxundaåns vattensystem. En fältrapport 2010

Norling, R. Inventering av asp (*Aspius aspius*) i Oxundaåns avrinningsområde 2009. Oxunda vattensamverkan. Rapport 2009:1

Bilaga 1. Okulärt inventerade sträckor.

Röda markeringar visar inventerade sträckor i Edsån. Kartan är hämtad från eniro.se

Röda sträck markerar inventerad sträcka i Frästabäcken. Kartan är hämtad från eniro.se

Röda sträck markerar inventerad sträcka i Hagbyån. Kartan är hämtad från eniro.se

